

İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ ÖYKÜLEYİCİ METİNLERİN DEĞER ANALİZİ YAKLAŞIMINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF NARRATIVE TEXTS IN PRIMARY TURKISH COURSE BOOKS ACCORDING TO VALUE ANALYSIS APPROACH

Ersin ÇOPUR¹

Lütfi ÜREDİ²

Başvuru Tarihi: 10.06.2019 Yayına Kabul Tarihi: 13.05.2020 DOI: 10.21764/maeuefd.575035

Araştırma Makalesi

Özet: Bu çalışmada, ilkokul Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerde yer alan değerlerin görülme sıklığı, oranları ve değer kategorilerine göre dağılım durumunun belirlenmesi ve ilkokul Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına göre incelenip, öyküleyici metinlerin bu yaklaşıma uygunluğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden belge (doküman) analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma materyallerini 2017- 2018 yılında okutulan ilkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan 73 öyküleyici metin oluşturmaktadır. Değerlendirme sonucunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Bu metinlerde toplam 66 değer işlenmiştir. Öyküleyici metinlerin hiçbiri değer analizi yaklaşımına tamamen uygun değildir. 1. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 10 öyküleyici metinden 5'i değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun, 5'i de değer analizi yaklaşımına uygun değildir. 2. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 22 öyküleyici metinden 13'ü değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun, 9'u de değer analizi yaklaşımına uygun değildir. 3. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 23 öyküleyici metinden 12'si değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun, 11'i de değer analizi yaklaşımına uygun değildir. 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 18 öyküleyici metinden 8'inin değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun, 10'unun ise değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Değer, öyküleyici metin, değerler eğitimi, değer analizi yaklaşımı.*

Abstract: In this study, it was aimed to determine the frequency of the values in the narrative texts in the primary school Turkish textbooks, their distribution rates according to the value categories, and to analyze the narrative texts in the primary school Turkish textbooks according to the value analysis approach and to determine the suitability of the narrative texts to this approach. In the study, based on a qualitative research design, document (text) analysis was put into practice. The data of the study was gathered from the 73 narrative texts in the Turkish course books used at the 1- 4th classes in 2017-2018 education year. The results obtained from the evaluation were subjected to content analysis. Based on findings from the study, the following results were obtained: A total of 66 values were processed in these texts. None of the narrative texts are fully relevant to the value analysis approach. 5 of the 10 narrative texts in the first grade Turkish textbook are partially suitable for the value analysis approach and 5 are not suitable for the value analysis approach. Of the 22 narrative texts found in the second grade Turkish textbook, 13 are partially appropriate for the value analysis approach and 9 for the value analysis approach. Of the 23 narrative texts found in the 3rd grade Turkish textbook, 12 are partially appropriate for the value analysis approach and 11 are not suitable for the value analysis approach. 8 of the 18 narrative texts in the first grade Turkish textbook are partially suitable for the value analysis approach and 10 are not suitable for the value analysis approach.

Keywords: *Value, narrative text, values education,*

* Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye. E-posta: e.copur33@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7403-9018

² Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye. E-posta: lutfiuredi@gmail.com, ORCID: 0000-0003- 1705-1325

Giriş

Değer kelimesi en geniş anlamıyla, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet; yüksek ve yararlı nitelik olarak tanımlanabilir. Değer kelimesi Türkçede “değmek” kökünden türemiştir. Değer kelimesi sıfat olarak kullanıldığında, bir şeyin değerli veya değersiz olduğundan bahsedilebilir, isim olarak kullanıldığında doğrudan o şeyin yüklendiği kıymet kastedebilir: “Değerini bilmek”, “değer biçmek”, “değer vermek” ifadelerinde olduğu gibi (Arslan ve Yaşar, 2005).

Rokeach’e (1973) göre değer, tutum ve özgül inançlardan daha soyut olan, nesnelere ve durumların aşıldığı inançlardır. Değer, insanların arzu edilen ve istenmeyen davranış biçimleri ve varoluş hallerinin sona erdiği genel inançlardır. Dolayısıyla dürüstlük bir davranış biçimi olarak sahtekârlığa tercih edilebilir ve genel bir amaç olarak eşitlik eşitsizliğe tercih edilebilir (Feather, 1994).

Değerlerin hiçbir zaman değişmeyeceğini söylemek doğru değildir. Herhangi bir değer yok olmasa da zamanla önem sırasında değişiklik yaşayabilir. Çünkü toplumu oluşturan bireyler çevresindeki ve dünyadaki değişimlere ve gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. Günümüzden yüz yıl önce yaşamış insanların ön planda tuttukları değerler ile bugün ön planda tutulan değerler aynı olmayabilir (Kuçuradi, 1971).

Değer kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında bu kavram hakkında felsefi, psikolojik, sosyolojik ve eğitim bilimsel bakış açılarıyla ele alınan farklı yaklaşımlar ve görüşler olduğu görülmektedir. Değerle ilgili tartışmalar çok eski tarihlere dayanmaktadır. İyi-kötü, güzel-çirkin ve doğru-yanlış değerleri üzerinde yoğunlaşan tartışmaların felsefede genel olarak “değerler felsefesi” veya “axiology” olarak adlandırıldığı söylenebilir. Değerler felsefesi ahlak felsefesinin (etik), diğeri ise sanat felsefesinin (estetik) özel ilgi alanıdır (Çınar, 2006).

Sosyal bilimciler ve felsefecilerden sonra son yıllarda değerler, eğitim bilimcilerin de araştırma alanına girmiştir. Sürekli olarak değişim içinde olan dünyamızda değerlerin eğitimi önemli hale gelmektedir (Şen, 2007).

Son yıllarda dünyadaki hızlı değişime paralel olarak insanların yapısı da değişmektedir. Bu değişiklik çoğu zaman olumsuz yönde olmaktadır. Medyada yer alan, gerek yurt içinde

gerekse yurt dışında yaşanan olaylar, insanları korku ve endişeye sevk etmektedir. Küreselleşme her geçen gün insanların, dolayısıyla toplumların genlerini bozmakta, bencilliğin artmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda da biz merkezli bir yaşam tarzından ben merkezli bir yaşam tarzına doğru hızlı bir geçiş yaşanmaktadır. Tüm bu olumsuz davranış ve düşüncelerden kurtulmanın tek yolu eğitimidir. Alman sosyal bilimci Freyer (1954), “toplumların, modern dönemleri yaratan kömür, petrol, uranyum gibi enerji birikimlerine ihtiyaçları olduğu kadar, ruhsal, manevi ve ahlaki enerji birikimlerine de ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir” (Özensel, 2003). Bu açıklamaya paralel olarak değerler eğitiminin toplumsal yaşamdaki önemi ortaya çıkmaktadır.

Karagöz’e (2009) göre değer öğretimi bireyin, bireysel ve toplumsal öğrenmeleri vasıtasıyla elde ettiği kazanımları davranış haline getirmesi, bireyin iç dünyasında yer alan iyi olma becerisini hayata geçirme ve yaşamı boyunca sürdürmesidir.

Shor (1990), değerler eğitimini öğrencileri adil ve eşit bir toplum kurmaya teşvik eden özgürleştirici bir süreç olarak tanımlamaktadır ve bu eğitimi, ırklar, cinsiyetler ve kültürler arasındaki eşitlik duygusunun gelişmesinin temel anahtarı olarak görmektedir (Slater, 2013). Değerler eğitimi oldukça geniş bir yelpazedir. Özünde bireyin yaşantısına şekil veriyor gibi görünse de genel anlamda toplumsal yaşamın düzenlenmesinde aktif ve küçümsenmeyecek bir rol oynar.

Değerlerin aktarılmasında okulların önemi büyüktür. Okullar sadece akademik bilgilerin aktarıldığı kurumlar değildir. Okulların sosyal hayat düzeninin sağlanmasında da önemli bir etkiye sahiptir. Bu düzeni de değerleri öğrencilere doğru bir şekilde kazandırarak yerine getirir (Sapsağlam, 2016). Kirschenbaum (1995)’a göre, okullardaki değerler eğitiminin iki amacı bulunur. İlk amaç; gençlerin ve bütün insanların onurlu yaşama sahip olması ve hayatından memnun kalmasını sağlamaktır. Diğer amaç ise; toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır (Akbaş, 2004).

Değerler eğitimini aktif ve başarılı kılacak olanlar ise öğretmenlerdir. Öğretmen, öğrenme faaliyetlerinde etkili olan aktörlerdendir ve en önemlisidir. Öğretmenin kişisel özellikleri, öğretme konusundaki yeterliği, öğrenme sürecini yönetme ve ders anlatma yeteneği, öğrencilerle olan ilişkileri başarıyı önemli ölçüde etkiler (Aydın, 1993). Bu durum sadece akademik başarıyı değil aynı zamanda değer kazanımındaki başarıyı da etkilemektedir.

Değerler benimsenmesi ve korunması gereken, nesilden nesile miras olarak bırakılan ve aktarılan olgulardır. Bu aktarım kimi zaman rol model olarak yaşantı yoluyla kimi zaman da yazılı eserler vasıtasıyla gerçekleştirilir. Değerlerin aktarılması ve bireylere kazandırılması noktasında Türkçe dersinin işlevi çok büyük ve önemlidir. Öğrencilerin söz konusu becerileri kazanmasında Türkçe derslerinin ayrı bir yeri vardır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) değerlerimiz başlığı altında “Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır” ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadeden değerlerin yaşamımızı düzenleyen olgular olduğu sonucu çıkmaktadır. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) “Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” kök değerler olarak belirtilmiştir. Bu değerler alt değerle Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hayat bulmaktadır.

Değer öğretimi şansa bırakılmayacak derecede önemli ve hassas bir konudur. Değer öğretimi, üzerinde düşünülmesi ve emek harcanması gereken bir konudur. Değer öğretimi için bir planlama yapılmalı ve plana göre uygulama yapılmalıdır. Bu planı hazırlamak ve uygulamak için değer kazandırma yaklaşımlarını bilmek çok önemlidir.

Bu çalışmada, ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinler değer kazandırma yaklaşımlarından Değer Analizi Yaklaşımı'na göre incelenmiştir. Değer analizi yaklaşımı herhangi bir problemle karşı karşıya kalındığında kullanılır (Akbaş, 2004). Değer analizi yaklaşımında amaç, öğrencilerin herhangi bir değerdeki sorun veya sorunlarla alakalı bir karara varabilmeleri için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Başka bir ifadeyle, değerle ilgili sorunları, duygulardan ziyade akla dayalı olarak değerlendirmek ve sonuca ulaşmaktır (Doğanay; Sarı, 2004). Değer analizi yaklaşımında öğrenci dikkat eder, düşünür ve ayırt eder. Örnek olaylar kullanılarak, olay irdelenir ve sonuçlar ortaya koyulur (Şen, 2007).

Değer kazandırma yaklaşımlarının uygulanmasında örnek durum ve olayların olması gereklidir. Örnek durum ve olaylar edebi eserlerde fazlasıyla yer almaktadır. Bu eserler kullanılarak karakter eğitiminde kullanılması son yıllarda yaygınlaşmıştır (Karatay, 2011). Türkçe öğretiminde kullanılan metinler değerlerin aktarılmasında kullanılan araçlardandır (Belet ve Deveci, 2008). Türkçe dersi bu yönüyle değerler eğitiminde ayrı bir öneme sahiptir.

Çalışmanın amacı İlkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğunun tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İlkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerde, değerlerin görülme sıklığı, oranları ve değer kategorilerine göre dağılım durumu nedir?
2. İlkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğu nedir?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeli kullanılmıştır. Doküman analizi modeli metinler üzerinde, belirlenen ifadelerin bulunup ortaya çıkarılması kadar, bu ifadeler arasındaki bağlantıların da tespit edilmesini gerektiren bir süreçtir (Çeken ve Eş, 2013). Bu model yazılı görsel malzemenin toplanıp incelenmesi olarak tanımlanabilir. Yazılı kaynaklar kitaplar, dergiler, fermanlar, anılar, makaleler, layihalar, romanlar, öyküler, şiirler, yazıtlar vb. görsel malzemeler ise resimler, slaytlar, filmler, anıtlar, giyim-kuşam, araç gereçler, pullar, flamalar vb. olabilir. Burada önemli olan, araştırmacının neyi, neden, niçin, nasıl ve nerede arayacağını bilmesi gerekebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2013). Bu çalışmada ilkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler değer analizi yaklaşımına göre incelenmiştir. Bir araştırmada hangi veri kaynağının kullanılacağını belirleyicisi, araştırmanın konusudur. Bu araştırmanın konusu eğitimle ilgili olduğu için ders ve çalışma kitapları doküman incelemesine kaynak oluşturmuştur.

Çalışma Materyalleri

Eğer bir araştırma doküman inceleme modeline göre yapılacaksa, araştırma konusuyla ilgili bütün dokümanlarda bulunan verilerin analiz edilmesi mümkün olmayabilir. Bu durumda araştırmacı, elinde bulunan verilerden bir örneklem oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada örneklem bu şekilde belirlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda örneklem oluşturulurken, ders kitapları önemli görülmüştür. Araştırmanın çalışma materyallerini devlete bağlı ilkokullarda kullanılan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın onayı ile Başak Matbaacılık tarafından hazırlanan 1. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 16 metin, Dikey Yayıncılık tarafından hazırlanan 2. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 43 metin, Nova Yayıncılık tarafından hazırlanan 3. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 40 metin ve Doku

Yayıncılık tarafından hazırlanan 4. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 40 metin olmak üzere toplam 163 metin oluşturmaktadır. Bu kitaplarda bulunan öyküleyici metinler hakkında betimleyici bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Sayısı

Kitap	Öyküleyici Metin Sayısı
1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	10
2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	22
3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	23
4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	18
Toplam Öyküleyici Metin Sayısı	73

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 1. sınıf Türkçe ders kitabında 10, 2. sınıf Türkçe ders kitabında 22, 3. sınıf Türkçe ders kitabında 23 ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında 18 metin bulunmaktadır. Bu çalışmada toplam 73 öyküleyici metin değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada ilk olarak Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerdeki değerler tespit edilmiştir. Değerlerin tespit edilmesinin ardından, verilerin elde edilmesinde, Ersoy ve Şahin (2012) tarafından değer analizi yaklaşımının sayıltılarına uygun olarak hazırlanan, Etkinlik Kriterleri Çizelgesinin (EKÇ) Değer Analizi Yaklaşımı bölümü kullanılmıştır. EKÇ hazırlanırken, “telkin”, “değer açıklama”, “ahlaki muhakeme”, “değer analizi” ve “gözlem yoluyla öğrenme yöntemi” olmak üzere beş başlık kullanılmıştır. EKÇ oluşturulurken, telkin 18, değer açıklama 28, ahlaki muhakeme 17, değer analizi 16, gözlem yoluyla öğrenme 7 taslak maddeden oluşmuştur. Bu taslak maddeler Eğitim Bilimleri, Türkçe Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Değerler Eğitimi alanlarında uzman 7 akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar maddeleri, ilgili yaklaşımı temsil etme, binişik olmama, anlaşılabilirlik, ders kitabı etkinliklerini ölçmede uygulanabilirlik, doğru bilgi içerme gibi açılardan incelemişlerdir. İnceleme sonunda sunulan geribildirimler neticesinde, EKÇ’de bulunan madde sayıları, telkin 17, değer açıklama 17, ahlaki muhakeme 10, değer analizi 9, gözlem yoluyla öğrenme 6 madde olarak değiştirilmiştir.

Değer analizi bölümünü oluşturan maddeler aşağıda verilmiştir:

1. Örnek olaylar aracılığıyla değerler eğitimi yapılmaktadır.
2. Örnek olaylarda yer verilen değerlerle ilgili sorun açık ve anlaşılırdır.
3. Dikkate, düşünmeye, ayırt etmeye yönelik sorular yer almaktadır.
4. Sorular değer sorununu bulma, olayı akılcı bir şekilde değerlendirme, olaydan farklı sonuçlar çıkarma gibi konularda öğrenciye yardımcı olacak niteliktedir.
5. Öğrenciye değerlerle ilgili bir konu hakkında bilgi verildikten sonra değerlerin önemini keşfedilmesi için “farklı bir durumda nelerin olabileceği” sorulmuştur.
6. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasına yönelik ifadeler yer almaktadır.
7. Öğrencilerin değer sorunu hakkında bilgi ve kanıtlar toplaması istenmiştir.
8. Öğrencilerin topladığı bilgi ve kanıtların amaca kazanımlara uygunluğunu, doğruluğunu değerlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.
9. Öğrencilerin problem çözme yöntemini günlük yaşamlarına uygulayabilmelerine yardımcı ifadeler yer almıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada dokümanlar tek başına veri kaynağı olduğundan İlkokul Türkçe ders kitaplarından elde edilen veriler “içerik analizi” tekniklerinden “kategorisel analiz tekniği” kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorisel analiz, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu çalışmada analiz birimini öyküleyici metinler oluşturmuş ve bu metinlerde değerlere yer verilme durumu belirlenmiştir.

Öyküleyici metinlerin, değerlerin kazandırılmasında değer analizi yaklaşımına uygunluğunu tespit ederken, metin değerlendirme formundaki “Var” veya “Yok” seçeneği, maddede yer alan özelliğin öyküleyici metinde bulunma durumuna göre işaretlenmiştir. “Var” olarak işaretlenen maddeler, toplam madde sayısının %30’undan az ise değer analizi yaklaşımına “Uygun Değil”; %30-70 aralığında ise değer analizi yaklaşımına “Kısmen Uygun”; %70-100 aralığında ise değer analizi yaklaşımına göre “Uygun” olarak değerlendirilmiştir (Ersoy ve Şahin, 2012). Önyargılar, incelenen dokümanın bir kişi tarafından seçilmesi ya da metinde anlam kaybının oluşabilmesi gibi durumlar geçerliliği zayıflatabilir (Çeken ve Eş, 2013). Bu noktadan hareketle araştırmacılar öyküleyici metinleri değerlendirirken, önyargılarından uzak durarak farklı yorumlar yapmaktan kaçınmış, EKÇ’nin değer analizi yaklaşımı maddelerine bağlı kalarak öyküleyici metinleri değerlendirmiş bu şekilde araştırmanın güvenilirliğini artırmaya çalışmışlardır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla ilkököl Türkçe

ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerin tümü, araştırmacı ve Türkçe öğretmeni olan 1. uzman tarafından değerlendirilmiş, araştırmacı ile 1. uzman arasındaki değerlendirme sonucu arasında bir madde bile farklı olsa öyküleyici metin Türkçe öğretmeni olan 2. uzmana okutulmuş ve 2. uzmanın değerlendirmesi geçerli sayılmıştır. Uzman incelemesinde amaç araştırmacının yaklaşımının geçerliliğini değerlendirmek, başka bir bakış açısıyla geri bildirimde bulunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma sonunda, 1. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 1 öyküleyici metinde, 2. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 3 öyküleyici metinde, 3. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 2 öyküleyici metinde ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 1 öyküleyici metinde, araştırmacı ve 1. uzmanın değerlendirmesi arasında fark bulunmuş, yapılan değerlendirmeler arasında fark bulunan öyküleyici metinlerde 2. uzmanın değerlendirmesi geçerli sayılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, ilkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler araştırmanın temel amacını belirleyen problem cümlesi doğrultusunda incelenmiş ve bulgular belirtilmiştir.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerde Değerlerin Görülme Sıklığı, Oranları ve Değerlerin Kategorilere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

İlkokul 1- 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerde iletilen alt değerlerin, kaç metinde yer aldığı, toplam değerlere oranı ve hangi kategoride yer aldığı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerde İletilen Alt Değerler (Değerin Kaç Metinde Yer Aldığı/Genel Oran Yüzdeleri) ve Alt Değerlere İlişkin Kategoriler

Alt Değerler	Kategoriler	1.Sınıf (N)	2.Sınıf (N)	3.Sınıf (N)	4.Sınıf (N)	Genel Oran (%)
-Alçakgönüllülük		-	2	1	-	3(%2,4)
-Emeğe Saygı		-	1	-	-	1(%0,8)
-Yaşlıya Saygı		-	1	-	-	1(%0,8)
-Zor Durumlarda Destek Olma		-	1	2	2	5(%3,9)
-Ailesini ve Akralarını Sevme		1	2	2	-	5(%3,9)
-Topluma Örnek Olma		1	-	-	-	1(%0,8)
-Yardımlaşma/İnsanlara Faydalı Olma		1	2	1	-	4(%3,1)
-Nezaket/Saygı	Sosyal	-	-	-	1	1(%0,8)
-Doğruluk/Dürüstlük	Yaşama	1	1	-	-	2(%1,6)
-Fedakârlık	İlişkin	-	-	1	-	1(%0,8)
-Arkadaşlarını ve Başkalarını	Değerler	-	1	-	-	1(%0,8)

Sevme					
-Birlikte Uyum İçinde Yaşama	-	-	1	1	2(%1,6)
-Başkalarıyla Uyum İçinde	-	1	1	-	2(%1,6)
Hareket Etme					
-Dostluk	-	-	1	-	1(%0,8)
-Paylaşma	-	-	-	1	1(%0,8)
-İyi Komşu Olma	-	-	1	1	2(%0,8)
-İnsanlara Yardımcı Olma	1	-	-	-	1(%0,8)
-Yardımseverlik	-	1	-	-	1(%0,8)
-Anne Babaya Sahip Çıkma	-	1	-	-	1(%0,8)
(Sosyal Yaşama İlişkin 19 Değer Bulunmaktadır)	5	14	11	6	36 (%28,3)
-Farklı Görüşlere Saygı Duyma	-	-	-	1	1(%0,8)
-Yeni Fikirler Üretebilme	1	-	-	-	1(%0,8)
-Doğa Olaylarına Karşı Duyarlılık	-	-	1	-	1(%0,8)
-Doğa Sevgisi/Doğal Çevreye Duyarlılık	2	2	2	-	6(%4,7)
-Bilimsel Çalışma Yapmaya İstekli Olma	1	-	-	-	1(%0,8)
-Bilim İnsanına Saygı Duyma	1	-	-	-	1(%0,8)
-Sanata Saygı	-	-	-	1	1(%0,8)
-Sanatı Sevme	-	-	-	1	1(%0,8)
-Sanatçıya Saygı	-	-	-	1	1(%0,8)
-Hayal Kurmanın İcatların Temeli Olduğunu Bilme	-	1	2	-	3(%2,4)
-Hayvan Sevgisi	1	2	-	-	3(%2,4)
-Ağaç Sevgisi	-	-	-	1	1(%0,8)
-Şükür	-	-	-	1	1(%0,8)
-Bütün Canlıları Koruma	-	-	-	1	1(%0,8)
-Bitkileri Sevme	-	-	1	-	1(%0,8)
-Yaşadığı Çevreye Katkı Sağlama	-	-	-	1	1(%0,8)
(Evrensel Düşüncenin Gelişimine İlişkin 16 Değer Bulunmaktadır)	6	5	6	8	25 (%19,7)
-Gazilik	1	1	-	-	2(%1,6)
-Vatanseverlik	1	2	1	1	5(%3,9)
-Milli Bayramları Sevme	2	-	-	-	2(%1,6)
-Kültürel Mirasa Duyarlılık	-	1	1	-	2(%1,6)
-Millet Sevgisi	1	1	3	1	6(%4,7)
-Türk Askerini Sevme	-	-	-	1	1(%0,8)
-Bayrak Sevgisi	1	1	-	-	2(%1,6)
-Atatürk Sevgisi	2	2	2	-	6(%4,7)
-Yerli Malı Kullanma	-	1	-	-	1(%0,8)
-Cumhuriyeti Sevme	-	1	-	-	1(%0,8)
-Yaşadığı Yerleşim Yerini Sevme	-	-	1	-	1(%0,8)
(Ülkeye Bağlılığa İlişkin 11 Değer Bulunmaktadır)	8	10	8	3	29 (%22,8)
-Cesur Olma	-	-	-	1	1(%0,8)
-Zor Durumda Yılmamak	1	-	1	1	3(%2,4)
-Sağlıklı Beslenme	-	-	-	1	1(%0,8)
-Kitap Okumayı Sevme	1	-	2	-	3(%2,4)
-Kendi Yeteneklerinin Farkında	1	1	-	-	2(%1,6)

Olma						
-Temizlik		-	1	-	-	1(%0,8)
-Çalışkanlık	Kişinin	1	-	-	-	1(%0,8)
-Olumlu Düşünebilme	Kendisini	1	2	2	1	6(%4,7)
-İyi Olma	Tanmasına	-	1	-	-	1(%0,8)
-Tutumlu Olma	İlişkin	-	1	-	1	2(%1,6)
-Sağlıklı Yaşamaya Özen Gösterme	Değerler	-	1	-	-	1(%0,8)
-Önerileri Dikkate Alma		-	1	2	1	4(%3,1)
-Düzenli Olma		1	-	-	1	2(%1,6)
-Eşyaları Koruma		-	-	1	2	3(%2,4)
-Bencil Olmama		-	1	-	-	1(%0,8)
-Önyargılı olmama		-	-	1	-	1(%0,8)
-Özverili Çalışma		-	-	-	1	1(%0,8)
-Umutsuzluğa Kapılmama		-	-	-	1	1(%0,8)
-Değerbilirlik		-	-	1	-	1(%0,8)
-Özgüvene Sahip Olma		-	-	1	-	1(%0,8)
(Kişinin Kendisini Tanmasına İlişkin 20 Değer Bulunmaktadır)		6	9	11	11	37 (%29,1)
(Toplam 66 Değer Bulunmaktadır)		25	38	36	28	127 (%100)

Tablo 2’de görüldüğü üzere İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerde toplam 66 değer bulunmaktadır. Bu değerlerden bazıları birden fazla kez işlendiği için toplamda 127 değer işlenmiştir. “Doğa Sevgisi/Doğal Çevreye Duyarlılık”, “Millet Sevgisi”, “Atatürk Sevgisi” ve “Olumlu Düşünebilme” değerleri altışar kez işlenerek, en fazla işlenen değerler olduğu tespit edilmiştir. “Zor Durumlarda Destek Olma”, “Ailesini ve Akrabalarını Sevme” ve “Vatanseverlik” değerleri beşer kez işlenmiştir. “Yardımlaşma/İnsanlara Faydalı Olma”, “Önerileri Dikkate Alma” değerleri dörder kez işlenmiştir. “Alçakgönüllülük”, “Hayal Kurmanın İcatların Temeli Olduğunu Bilme”, “Hayvan Sevgisi”, “Zor Durumda Yılmamak” ve “Eşyaları Koruma” değerleri üçer kez işlenmiştir. “Doğruluk/Dürüstlük”, “Birlikte Uyum İçinde Yaşama”, “Başkalarıyla Uyum İçinde Hareket Etme”, “İyi Komşu Olma”, “Gazilik”, “Milli Bayramları Sevme”, “Kültürel Mirasa Duyarlılık”, “Bayrak Sevgisi”, “Kendi Yeteneklerinin Farkında Olma”, “Tutumlu Olma” ve “Düzenli Olma” değerleri ikişer kez işlenmiştir. “Emeğe Saygı”, “Yaşlıya Saygı”, “Topluma Örnek Olma”, “Nezaket/Saygı”, “Fedakârlık”, “Arkadaşlarını ve Başkalarını Sevme”, “Dostluk”, “Paylaşma”, “İnsanlara Yardımcı Olma”, “Yardımsaverlik”, “Anne Babaya Sahip Çıkma”, “Farklı Görüşlere Saygı Duyma”, “Yeni Fikirler Üretebilme”, “Doğa Olaylarına Karşı Duyarlılık”, “Bilimsel Çalışma Yapmaya İstekli Olma”, “Bilim İnsanına Saygı Duyma”, “Sanata Saygı”, “Sanatı Sevme”, “Sanatçıya Saygı”, “Ağaç Sevgisi”, “Şükür”, “Bütün Canlıları Koruma”, “Bitkileri Sevme”, “Yaşadığı Çevreye Katkı Sağlama”, “Türk Askerini Sevme”, “Yerli Malı Kullanma”, “Cumhuriyeti Sevme”, “Yaşadığı Yerleşim

Yerini Sevme”, “Cesur Olma”, “Sağlıklı Beslenme”, “Temizlik”, “Çalışkanlık”, “İyi Olma”, “Sağlıklı Yaşamaya Özen Gösterme”, “Bencil Olmama”, “Önyargılı Olmama”, “Özverili Çalışma”, “Umutsuzluğa Kapılmama”, “Değerbilirlik” ve “Özgüvene Sahip Olma” değerleri birer kez işlenmiştir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında en fazla yer alan değerler, “Kişinin Kendisini Tanımaya İlişkin Değerler” kategorisinde bulunmaktadır. İlkokul Türkçe ders kitaplarında en az yer alan değerler ise “Ülkeye Bağlılığa İlişkin Değerler” kategorisinde bulunmaktadır.

İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre İncelenmesi

İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin, değerlerin kazandırılmasında değer analizi yaklaşımına uygunluğunu tespit ederken, metin değerlendirme formundaki “Var” veya “Yok” seçeneği, maddede yer alan özelliğin öyküleyici metinde bulunma durumuna göre işaretlenmiştir. “Var” olarak işaretlenen maddeler, toplam madde sayısının %30’undan az ise Değer Analizi Yaklaşımına “Uygun Değil”; %30-70 aralığında ise değer analizi yaklaşımına “Kısmen Uygun”; %70-100 aralığında ise değer analizi yaklaşımına göre “Uygun” olarak değerlendirilmiştir. Tablo 3’te İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin analizi yaklaşımına uygunluğuna ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 3

İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımı Değerlendirme Tablosu

	f	%	N
1. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olan Metinler	0	0	10
2. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Kısmen Uygun Olan Metinler	5	50	10
3. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olmayan Metinler	5	50	10

Tablo 3’te görüldüğü üzere, ilkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre tamamen uygun olan metin yoktur.

İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olan 5 metin vardır. Kısmen uygun olan metinlerin genel metinlere oranı %50’dir. Kısmen uygun olan metinler “Odam Lokanta”, “Çöpler Çöp Kutusuna”, 23 Nisan Kutlu Olsun”, “İbni Sina” ve “Elektrikler Kesildi! Nasıl Kitap Okuyacak?” metinleridir.

İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre uygun olmayan 5 metin vardır. Uygun olmayan metinlerin tüm metinlere oranı %50'dir. “Karakulak ile Tomurcuk”, “Kanat Çırpan Uçurtmalar”, Bir Okul Gezisi”, “Dedemin Madalyası” ve “Ekranza” metinleri değer analizi yaklaşımına göre uygun değildir.

İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre İncelenmesi

Tablo 4'te İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğuna ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 4

İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımı Değerlendirme Tablosu

	f	%	N
1. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olan Metinler	0	0	22
2. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Kısmen Uygun Olan Metinler	13	59,1	22
3. Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olmayan Metinler	9	40,9	22

Tablo 4'te görüldüğü üzere, ilkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre tamamen uygun olan metin yoktur.

İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olan 13 metin vardır. Kısmen uygun olan metinlerin genel metinlere oranı %59,1'dir. Kısmen uygun olan metinler “Vızvız ile Gülnaz”, “Eski Oyuncak Bebek”, “Aile Fotoğrafları”, Anne Kedi ve Yavruları”, “Ormanın Renkleri Kimde?”, “Gazi Dede Cumhuriyet'i Anlatıyor”, “Gözüm Arkada Kalmayacak”, “Yerli Malı”, “Keloğlan ve Sihirli Tas”, “Hastane Günlerim”, “Temizlik Malzemeleri”, “Ya Tutarsa!” ve “Üç Elma Dört Öğrenci” metinleridir.

İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre uygun olmayan 9 metin vardır. Uygun olmayan metinlerin tüm metinlere oranı %40,9'dur. “İyiliksever Terlikçi”, “Çotanak”, “Düğün Yemeği”, “Bayram Armağanı”, “Bayrak”, “Doğum Tarihim Sen Söyle!”, “Müzik Dinleyen İnekler”, “Uzayda Voleybol” ve “Onur Uzayda” metinleri değer analizi yaklaşımına göre uygun değildir.

İlkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre İncelenmesi

Tablo 5’te İlkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğuna ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 5

İlkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımı Değerlendirme Tablosu

	f	%	N
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olan Metinler	0	0	23
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Kısmen Uygun Olan Metinler	12	52,2	23
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olmayan Metinler	11	47,8	23

Tablo 5’te görüldüğü üzere, ilkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre tamamen uygun olan metin yoktur.

İlkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olan 12 metin vardır. Kısmen uygun olan metinlerin genel metinlere oranı %52,2’dir. Kısmen uygun olan metinler “Kırlangıcın Dostluğu”, “Şakacı Fil”, “Çiftçi ve Oğulları”, “Gözüm Arkada Kalmayacak”, “Rüya Bahçesi”, “Rengini Arayan Top”, “Gökkuşağından bir Dünya”, “Kitapların Kulağını Büken Çocuk”, “Ninemin Öğrettikleri”, “Günebakanlar”, “Gezmeyi Seven Ağaç” ve Büyük Yarış” metinleridir.

İlkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre uygun olmayan 11 metin vardır. Uygun olmayan metinlerin tüm metinlere oranı %47,8’dir. “Atatürk’ün Yaşam Öyküsü”, “Atatürk’ün Çocuk Sevgisi”, “Kitap Sevgisi”, “Ay avcısı Eskimolar”, “Çocuk ve Bulut”, “En Güzel Çiçek”, “Kelebekler Vadisi”, “Karagöz Mektup Yazmayı Öğreniyor”, “Komşunuz Evde Mi?”, “Küçük Çocuk ve Oyun Arkadaşları” ve “Çocukça” metinleri değer analizi yaklaşımına göre uygun değildir.

İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre İncelenmesi

Tablo 6’da İlkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğuna ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 6

İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımı Değerlendirme Tablosu

	f	%	N
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olan Metinler	0	0	18
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Kısmen Uygun Olan Metinler	8	44,4	18
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olmayan Metinler	10	55,6	18

Tablo 6’da görüldüğü üzere, ilkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre tamamen uygun olan metin yoktur.

İlkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olan 8 metin vardır. Kısmen uygun olan metinlerin genel metinlere oranı %44,4’tür. Kısmen uygun olan metinler “Paylaşmayı Öğrenen Sincap”, “Komşu Kunduzlar”, “İp Bacaklı Uzaylı Çocuk”, “En Büyük Takım Bizim Takım”, “Tutumsuzun Öyküsü”, “Ölümsüzleşen Bahçe”, “Cambaz Ali”, “Taşın Kovuğundaki Şişe” metinleridir.

İlkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre uygun olmayan 10 metin vardır. Uygun olmayan metinlerin tüm metinlere oranı %55,6’dır. “Atatürk’ün Çocukluğu”, “Umudunu Yitirmeyen Tek İnsan”, “Babanne ve İhlamur Ağacı”, “Gökyüzündeki Dost”, “Oyuncakların Öfkesi”, “Şekerci Güzeli”, “Sihirli Çoraplar”, “İstanbul Dünyam”, “Ayşegül” ve “En Yararlı İş Hangisi” metinleri değer analizi yaklaşımına göre uygun değildir.

İlkokul 1-4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre İncelenmesi

Tablo 7’de İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan öyküleyici metinlerin değer analizi yaklaşımına uygunluğuna ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 7

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımı Değerlendirme Tablosu

	f	%	N
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olan Metinler	0	0	73
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Kısmen Uygun Olan Metinler	38	52	73
Değer Analizi Yaklaşımına Göre Uygun Olmayan Metinler	35	48	73

Tablo 7’de görüldüğü üzere, ilkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre tamamen uygun olan metin yoktur.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre kısmen uygun olan 38 metin vardır. Kısmen uygun olan metinlerin genel metinlere oranı %52'dir. Kısmen uygun olan metinler 1. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Odam Lokanta”, “Çöpler Çöp Kutusuna”, “23 Nisan Kutlu Olsun”, “İbni Sina” ve “Elektrikler Kesildi! Nasıl Kitap Okuyacak?”; 2. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “VıZVıZ ile Gülnaz”, “Eski Oyuncak Bebek”, “Aile Fotoğrafları”, “Anne Kedi ve Yavruları”, “Ormanın Renkleri Kimde?”, “Gazi Dede Cumhuriyet’i Anlatıyor”, “Gözüm Arkada Kalmayacak”, “Yerli Malı”, “Keloğlan ve Sihirli Tas”, “Hastane Günlerim”, “Temizlik Malzemeleri”, “Ya Tutarsa!” ve “Üç Elma Dört Öğrenci”; 3. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan, “Kırlangıcın Dostluğu”, “Şakacı Fil”, “Çiftçi ve Oğulları”, “Gözüm Arkada Kalmayacak”, “Rüya Bahçesi”, “Rengini Arayan Top”, “Gökkuşağından bir Dünya”, “Kitapların Kulağını Büken Çocuk”, “Ninemin Öğrettikleri”, “Günebakanlar”, “Gezmeyi Seven Ağaç” ve “Büyük Yarış”; 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Paylaşmayı Öğrenen Sincap”, “Komşu Kunduzlar”, “İp Bacaklı Uzaylı Çocuk”, “En Büyük Takım Bizim Takım”, “Tutumsuzun Öyküsü”, “Ölümsüzleşen Bahçe”, “Cambaz Ali”, “Taşın Kovuğundaki Şişe” metinleridir.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden değer analizi yaklaşımına göre uygun olmayan metinlerin sayısı 35'tir. Uygun olmayan metinlerin tüm metinlere oranı %48'dir. 1. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Karakulak ile Tomurcuk”, “Kanat Çırpın Uçurtmalar”, “Bir Okul Gezisi”, “Dedemin madalyası” ve “Ekranza”; 2. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “İyiliksever Terlikçi”, “Çotanak”, “Düğün Yemeği”, “Bayram Armağanı”, “Bayrak”, “Doğum Tarihimi Sen Söyle!”, “Müzik Dinleyen İnekler”, “Uzayda Voleybol” ve “Onur Uzayda”; 3. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan, “Atatürk’ün Yaşam Öyküsü”, “Atatürk’ün Çocuk Sevgisi”, “Kitap Sevgisi”, “Ay avcısı Eskimolar”, “Çocuk ve Bulut”, “En Güzel Çiçek”, “Kelebekler Vadisi”, “Karagöz Mektup Yazmayı Öğreniyor”, “Komşunuz Evde Mi?”, “Küçük Çocuk ve Oyun Arkadaşları” ve “Çocukça”; 4. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Atatürk’ün Çocukluğu”, “Umudunu Yitirmeyen Tek İnsan”, “Babaanne ve İhlamur Ağacı”, “Gökyüzündeki Dost”, “Oyuncakların Öfkesi”, “Şekerci Güzeli”, “Sihirli Çoraplar”, “İstanbul Dünyam”, “Ayşegül” ve “En Yararlı İş Hangisi” metinleri değer analizi yaklaşımına göre uygun değildir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinler değer analizi yaklaşımına göre incelenmiştir. Araştırmada aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde, “doğa sevgisi/doğal çevreye duyarlılık”, “millet sevgisi”, “Atatürk sevgisi” ve “olumlu düşünme” değerleri altı kez yer almış ve bu değerlerin en fazla işlenen değerler olduğu tespit edilmiştir. Şen (2007) “MEB’in 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eseri içerdiği değerler açısından incelediği çalışmada, bu eserlerde en fazla sevgi değerinin yer aldığını saptamıştır. Külünkoğlu (2010) ilkokul Türkçe ders kitaplarını değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada en fazla işlenen değer sevgi değeri olduğunu tespit etmiştir. Yılar (2016) İlkokul Türkçe ders kitaplarının iletildiği değerler açısından incelediği çalışmada en fazla işlenen değer “sevgi” değeri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Baki (2019) ortaokul Türkçe ders kitabındaki metinleri değer aktarımı yönünden incelediği çalışmada en fazla işlenen değerlerin “sevgi”, “estetik”, “nezaket” ve “çalışkanlık” olduğunu tespit etmiştir. Bu bakımdan Şen (2007)’in, Külünkoğlu (2010)’nun, Yılar (2016)’ın ve Baki (2019)’nin çalışmalarından elde ettikleri sonuçlar ile yapılan bu çalışmanın sonuçları birbiriyle örtüşmektedir. Bununla birlikte Doğan ve Gülüşen (2011) Türkçe ders kitaplarındaki metinleri değerler bakımından inceledikleri çalışmalarında en fazla işlenen değerlerin “ulusal değerler” ve “sorumluluk” olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bakımdan yapılan bu çalışmanın sonuçları ile Doğan ve Gülüşen (2011)’in yaptıkları çalışmanın sonuçları arasında farklılık olduğu görülmektedir.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde, “emeğe saygı”, “yaşlıya saygı”, “topluma örnek olma”, “nezaket/saygı”, “fedakârlık”, “arkadaşlarını ve başkalarını sevmek”, “dostluk”, “paylaşma”, “insanlara yardımcı olma” değerleri birer kez yer almış ve en az işlenen değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şen (2007) çalışmada en az işlenen değerlerin “sağlıklı olmaya önem verme”, “barış”, “özgürlük”, “bilimsellik” değerleri olduğunu, Külünkoğlu (2010) en az işlenen değerlerin “dürüstlük”, “estetik”, “misafirperverlik”, “özgürlük” ve “saygı” değerleri olduğunu, Doğan ve Gülüşen (2011) en az işlenen değerlerin “hayvan sevgisi” ve “misafirperverlik” değerleri olduğunu ve Baki (2019) ise en az işlenen değerlerin “barış”, “sadelik”, “alçakgönüllülük” ve “hoşgörü” olduğunu tespit etmiştir.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde toplam 66 değer yer almaktadır. Bu değerlerden 19’u “Sosyal Yaşama İlişkin Değerler” kategorisinde, 16’sı “Evrensel Düşüncenin Gelişimine İlişkin Değerler” kategorisinde, 11’i “Ülkeye Bağlılığa İlişkin Değerler” kategorisinde ve 20’si de “Kişinin Kendisini Tanımaya İlişkin Değerler” kategorisinde yer almıştır. “Ülkeye Bağlılığa İlişkin Değerler” kategorisinde yer alan

değerlerin sayısının diğer kategorilerdeki değer sayısından düşük olduğu, diğer kategorilerin ise birbirine yakın sayıda değer barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaman, Taflan ve Çolak (2009) “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler” başlıklı çalışmalarında elde ettiği sonuçlara göre, ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde en çok sosyal değerlere en az dinî ve iktisadi değerlere yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlara göre ilkokul Türkçe ders kitapları ile ortaokul ders kitapları, değer kategorilerine göre birbirinden farklı olarak hazırlandığı söylenebilir.

İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitabında 10 öyküleyici metin yer almaktadır. İnceleme sonunda bu metinlerden değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olan metni olmadığı. 5 metin değer analizi yaklaşımına kısmen uygun olduğu, 5 metnin de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitabında 22 öyküleyici metin yer almaktadır. İnceleme sonunda bu metinlerden değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olan metni olmadığı. 13 metin değer analizi yaklaşımına kısmen uygun olduğu, 9 metnin de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitabında 23 öyküleyici metin yer almaktadır. İnceleme sonunda bu metinlerden değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olan metni olmadığı. 12 metin değer analizi yaklaşımına kısmen uygun olduğu, 11 metnin de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında 18 öyküleyici metin yer almaktadır. İnceleme sonunda bu metinlerden değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olan metni olmadığı. 8 metin değer analizi yaklaşımına kısmen uygun olduğu, 10 metnin de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul 1- 4. Sınıf Türkçe ders kitabında 73 öyküleyici metin yer almaktadır. İnceleme sonunda bu metinlerden değer analizi yaklaşımına tamamen uygun olan metni olmadığı. 38 metin değer analizi yaklaşımına kısmen uygun olduğu, 35 metnin de değer analizi yaklaşımına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Eğitimin amacı, sadece akademik başarısı en üst düzeyde bireyler yetiştirmek değildir. Bunun yanında köklerini bilen, milletinin değerlerini kavrayan ve hayatının her alanında bu değerleri

aktif olarak ortaya koyan, bireyler yetiştirmek de eğitimin başlıca amaçlarından biridir. Türkçe dersi öğretim programında değerlere “Değerlerimiz” başlığı altında yer verilmiş, fakat içerik genel ifadelerle sunulmuştur. İçeriğin, bireyleri yetiştirmede daha faydalı olacak şekilde düzenlenip hayata geçirilmesi, geleceğimiz açısından çok daha faydalı olacaktır.

Değer analizi yaklaşımında üst düzey bilişsel süreçler sıklıkla kullanılır (Doğanay ve Sarı, 2004). Bu yönüyle değer analizi yaklaşımı yapılandırıcı yaklaşıma uygundur. Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleyici metinlerde değerlerle ilgili herhangi bir bilgi ifade yer almamaktadır. Bu açıdan ders kitaplarındaki öyküleyici metinler tekrar gözden geçirilmeli, metinler oluşturulurken kazandırılmak istenen değerler belirtilmeli, değerle ilgili etkinliklere yer verilmeli ve metinler değer analizi yaklaşımına göre yeniden hazırlanmalıdır.

Gelecek nesillerin mimarı olan öğretmenlerin, değer edinimini kutsal bir görev bilip, öğrencilerinin akademik başarılarını arttırmanın yanında onların kişisel, sosyal, evrensel ve milli değerleri kazanmalarını sağlamalıdır. Bunun için gerek rol model olarak, gerekse sınıf içi ve dışında yapılabilecek etkinliklerle değer kazanımını en üst düzeye çıkarılabilir.

Günümüzde iletişim araçları her yaş grubu tarafından kullanılabilir. Değer kazandırmada da bu araçlar aktif olarak kullanılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerlerimizle ilgili kamu spotları hazırlanıp, öğrencilerin bu kısa videoları izlemeleri sağlanabilir ve sınıf içerisinde değerlerin kazanımıyla ilgili ölçme değerlendirme çalışmaları yapılabilir.

Bu çalışmada Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinler, değer analizi yaklaşımına göre incelenmiştir. Araştırmacılar Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinleri diğer değer kazandırma yaklaşımları açısından inceleyebilir ve bilimsel alana katkı sağlayabilirler.

Kaynakça

Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arslan, Ş. Z. ve Yaşar, T. (2003). Yükselen “değer” kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 8-11.

Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.

- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı yönünden incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37), 109-146.
- Baştürk, Ş ve Taştepe, M. (2013). Evren ve Örneklem, Ş. Baştürk içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 131-158), Ankara: Vize Basın Yayın.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008). Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 2- 4 Mayıs 2008 Bildiriler (140-170). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeken, R ve Eş, H. (2013). Eğitim Araştırmalarında Doküman Analizi, Ş. Baştürk içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 329-337), Ankara: Vize Basın Yayın.
- Çınar, A. (2006). Modern zamanların değer arayışı: varlık-bilgi-değer birliğinin önemi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (11), 53-68.
- Doğan, B ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 75-102.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). Elementary school students' devatian level to democratic values and comparison of the effect of overt and hidden curriculum on gaining democratic values in terms of students and teachers opinions. *Educational Administration In Theory & Practice*, 39, 356-383.
- Ersoy, F. ve Şahin, T. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Ek Özel Sayı*, 1535-1558.
- Feather, N. T. (1994). Human values and their relation to justice. *Journal of Social Issues*, 50, (4), 129-151.
- Halstead, J. M. ve Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30,(2), 169-202.
- Karagöz, B. (2009), *Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6, (1), 1398-1412.
- Kuçuradi, İ. (1971). *İnsan ve değerler*. İstanbul: Yankı Yayınları.
- Külünkoğlu, T. (2010). *İlköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, (3), 217-240.
- Rokeach, M. (1968). A theory of organization and change within value-attitude systems. *Journal of Social Issues*, 24, 13-33.
- Sapsağlam, Ö. (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Slater, A. T. (2013). Citizenship education in the social science subjects: An analysis of the teacher education curriculum for secondary schools. *Australian Journal of Teacher Education*, 38, (11), 126-139.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

MEB (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18), 107-120.

Yılar, R (2016). İlettiği değerler açısından ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde incelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 490-506.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

In this study, the texts in the primary school Turkish textbooks were examined according to the Value Analysis Approach from the appraisal approaches. The aim of the value analysis approach is to help students to use scientific research and logical thinking process in order to make a decision about problems or problems of any value. In other words, it is to evaluate the problems related to value rather than emotions based on reason and to reach conclusions.

Purpose

The aim of this study is to determine the suitability of the narrative texts in the 1-4th grade Turkish textbooks with the value analysis approach. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1. How is the distribution of values in terms of prevalence, rates, and value categories in the narrative texts included in the 1-4th grade Turkish textbooks?

2. What is the conformity of the narrative texts in the primary school 1-4th grade Turkish textbooks with the value analysis approach?

Method

Document analysis model which is one of the qualitative research methods is used in the research. All the narrative texts in the sample group were evaluated using the Value Analysis Approach, which called the Schedule of Event Criteria (SEC), used by Ersoy and Şahin (2012). In this study, data obtained from primary school 1-4th grade Turkish textbooks were subjected to content analysis. The narrative texts were read by the researcher and the desired values in the narrative texts were determined. While determining the conformity of the narrative texts with the value analysis approach in the acquisition of values, the option “yes” or “no” in the text evaluation form is marked according to the feature in the narrative text. If the items marked as “Yes” are less than 30% of the total number of items, they are not appropriate for the Value Analysis Approach; partially appropriate to the value analysis approach in the 30-70% range; in the 70-100% range, according to the value analysis approach, it was evaluated as appropriate.

Result and Discussion

There is no text which is completely appropriate according to the value analysis approach of the texts in the 1st grade Turkish textbooks. There are 5 texts which are partially appropriate according to the value analysis approach of the texts included in the 1st grade Turkish textbooks. The ratio of partially appropriate texts to general texts is 50%. There are 5 unsuitable text according to the value analysis approach of the texts included in the 1st grade Turkish textbooks. The ratio of inappropriate text to all texts is 50%.

There is no text which is completely appropriate according to the value analysis approach from the texts in the 2nd grade Turkish textbooks. There are 13 texts which are partially appropriate according to the value analysis approach of the texts in the primary school 2nd grade Turkish textbooks. The ratio of partially appropriate texts to general texts is 59.1%. There are 9 unsuitable texts according to the value analysis approach of the texts in the primary school 2nd grade Turkish textbooks. The ratio of inappropriate text to all texts is 40.9%.

There is no text which is completely appropriate according to the value analysis approach from the texts included in the 3rd grade Turkish textbooks. There are 12 texts which are partially appropriate according to the value analysis approach of the texts included in the 3rd grade Turkish textbooks. The ratio of partially appropriate texts to general texts is 52.2%. There are 11 unsuitable text according to the value analysis approach of the texts included in the Turkish 3rd grade textbooks. The ratio of inappropriate texts to all texts is 47,8%.

There is no text which is completely appropriate according to the value analysis approach from the texts in the 4th grade Turkish textbook. There are 8 texts which are partially appropriate according to the value analysis approach of the texts in the 4th grade Turkish textbook. The proportion of partially appropriate texts to general texts is 44.4%. There are 10 unsuitable texts according to the value analysis approach of the texts in the 4th grade Turkish textbook. The ratio of inappropriate text to all texts is 55.6%.

There is no text which is completely appropriate according to the value analysis approach of the texts in the 1-4th Grade Turkish textbook. There are 38 texts which are partially appropriate according to the value analysis approach of the texts in the 1-4th grade Turkish textbook. The ratio of partially appropriate texts to general texts is 52%. According to the value analysis approach of the texts in the 1-4th grade Turkish textbook, the number of inappropriate texts is 35. The ratio of inappropriate text to all texts is 48%.

In the narrative texts in the 1-4th grade Turkish textbook, the values of “love of nature / natural environment”, “love of nation”, “love of Atatürk” and “positive thinking” values were six times and it was determined that these values were the most processed values.

Primary school 1- 4th class Turkish textbook in the narrative texts, “respect for labor”, “respect for the elderly”, “to be a model for society”, “courtesy / respect”, “sacrifice”, “friends and others to love”, “friendship”, “sharing”, “helping people”, values have taken place once and the least processed values.

A total of 66 values are found in the narrative texts in the 1-4th grade Turkish textbook. 19 of these values are included in the “Values of Social Life” category, 16 of them are in the “Values Related to the Development of Universal Thought” category, 11 are in the “Values of Commitment to the Country” category and 20 of them are in the “Values Regarding Self Recognition Self” category. It has been concluded that the number of values in the “Values

Related to the Country” is lower than the number of values in the other categories and that the other categories have similar values to each other.

ETİK BEYAN: " İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."